

Sundheden og idrættens historiske parløb. Hvorledes idræt (på ny) blev til folkesundhed

Idrættens største udfordringer II, Vejen 30. maj 2012

Jørn Hansen, professor

Institut for idræt og Biomekanik

Introduktion - Uddannelser

Syddansk Universitet: Idræt og Sundhed, Institut for Idræt og Biomekanik

Aarhus Universitet: Idræt, Institut for Folkesundhed

Københavns Universitet: Idræt, Institut for ernæring, fysisk aktivitet og idræt

Aalborg Universitet: Idræt, Idræt og Teknologi, Sundhedsvidenskab

Introduktion - udblik

- **Fodbold som sundhed: Fodbold gør mænd sunde (Mænds sundhedsuge 2010)**
- ***Idræt for alle. Breddeidrætsudvalgets rapport.* Kulturministeriet 2009**
- ***Et Danmark, der står sammen.* Regeringsgrundlaget 2011**

Idrætsadfærd 1964 og 2007

- **Børn og unge op til og med 15 år: fodbold mest udbredt både i 1964 og 2007**
- **Voksne (over 16 år) i 1964: boldspil, fodbold eller badminton størst, gymnastik den mest udbredte aktivitet.**
- **Voksne (over 16 år) i 2007: vandreture, jogging og styrketræning som mest udbredte aktiviteter**

Idræt for alle 2009

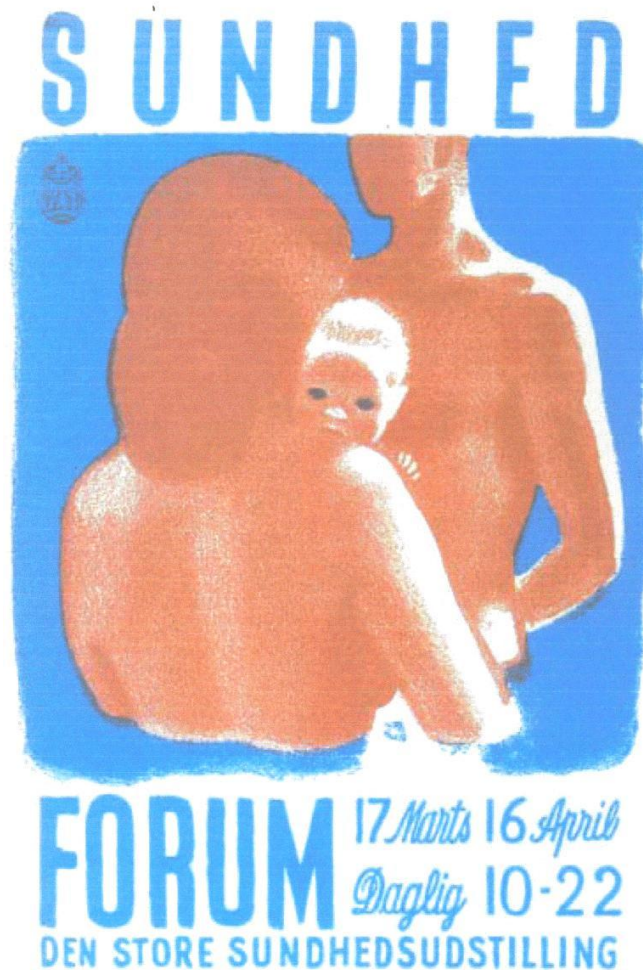

Idræt for alle. Kulturministeriet 2009

- ***Inden for de seneste fem-ti år er idrættens sundhedsmæssige kvaliteter i stigende grad kommet i centrum i den sundhedspolitiske diskussion. Det er en udvikling, der understøttes af en lang række forskningsresultater, og som bl.a. udmønter sig i Sundhedsstyrelsen anbefalinger for fysisk aktivitet. (Idræt for alle s. 327)***
- ***Breddeidrætten bidrager til vores samfunds sammenhængskraft og folkesundheden. Regeringen lægger stor vægt på at inddrage sport og idræt aktivt ... (Regeringsgrundlaget, oktober 2011)***
- ***Idrætspolitik og sundhedspolitik er i dag kædet sammen, men dette er ikke første gang***

Den store Sundhedsudstilling, 1939

Den store Sundhedsudstilling 1939

Et første samlet folkesundhedsprogram, kataloget for udstillingen i Forum

- **Arrangør *Berlingske Tidende* efter anvisning af de danske sundhedsautoriter – medicinaldirektør dr. med. Johannes Frandsen m.fl., bl.a. DIF's formand generalmajor H.F. Castenschiold**
- **Indledning ved statsminister Th. Stauning, et ... *Oplysningsforetagende, som bør ses i Slægtens og navnlig i den opvoksende Slægts Interesse.***

Medicinaldirektør Frandsen, Intro.

Vi ved i Dag, at en Række Sygdomme og sygelige Tilstande helt kan undgaas, og at Arbejdsevnen kan bringes til fuld Ydelse og bevares paa den fulde Højde, hvis vi maalbevidst søger at gennemføre det sygdomsforebyggende og sundhedsbevarende Arbejde saa dybtgaaende og omfattende, som det til enhver Tid er nødvendigt for at naa det bedst mulige Resultat". Det er derfor væsentligt "at hver enkelt ... maa lære, hvorfor der stilles de og de Krav til en Bolig, og lære hvordan denne Bolig saa skal bruges, vi maa lære at klæde os paa den rette Maade, at vælge de rigtige Fødemidler og den rigtige Sammensætning af Maden, og vi maa lære at forstaa Betydningen af personlig Renlighed, af Badningens, Legemsøvelsernes og Idrættens sundhedsmæssige Værdi. (Sundhed, 1939 s. 10-11)

Kate Fleron om kvindens opgave

Fornuftigvis har det først og fremmest været Kvinderne, Sundhedspropagandaen gennem Aarene har henvendt sig til, Mødrene og Husmødrene – og der er ingen tvivl om, at det vigtigste er, at de forstaar. Den unge Mor, der venter sit Barn, skal forstaa, at det er Betydningen for Barnet, hvad hun spiser. Den unge Mor, der har faaet sit Barn, skal indse, at det er vigtigt – det vigtigste af alt – hvad hun giver sit Barn at spise. Og Husmoderen maa være klar over, at det ikke er lige gyldigt, hvad hun sætter paa Bordet for sin Familie. ... At Kvinderne forstaar, hvad Sundheden er værd, betyder, at Slægten vinder den. (Sundhed 1939, s. 14-15)

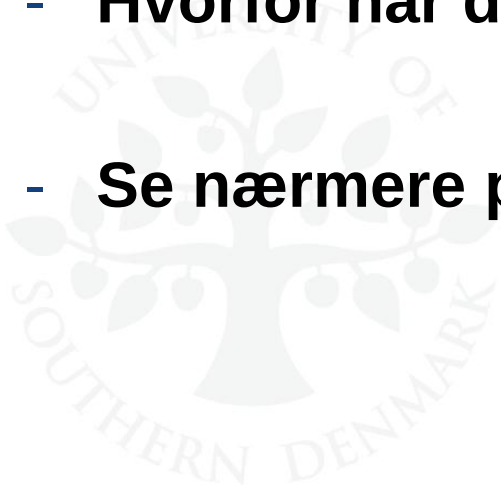
Emanuel Hansen, K.U. om idræt

Det er disse Forhold, Velbefindende, det befriende og lystbetonede, Glæden og Nydelsen ved Idrætten, der bevirker, at denne føles som en Rekreation, en Hvile i Forhold til Dagens Slid. Og det er dette i Forbindelse med de øvrige psykiske og de talrige legemlige Goder, som Idrætten fører med sig, der gør denne til et Led i Samfundets Bestræbelse paa at dygtiggøre Individet, at gøre Arbejderen bedre egnet til sit Arbejde, af hvad Art dette end er. Idrætten bliver herved et Led i Samfundshygiejnen i videste Forstand. Derfor søger den store Sundhedsudstilling at vise nogle Eksempler paa Idrætsanlæg, der med hel eller delvis Støtte fra det Offentliges Side er anlagt... (Sundhed 1939, s. 54)

Sundhedsudstillingens aktualitet

- **Nutidens anbefalinger i lidt gammeldags vendinger**
- **Intet nyt under solen**
- **Hvorfor har det været nødvendigt at begynde forfra igen**
- **Se nærmere på folkesundhedens periodisering**

Idræt og sundhed – et tilbageblik

WHO og den moderne folkesundheds fire faser:

- **1. "hygiejne- og miljømæssige tiltag" midten af det 19. århundredes Storbritannien – lidt senere i Danmark**
- **2. 1870-1940 "bekymringen for befolkningskvaliteten" – forebyggelse og sundhedsfremme, gymnastik og friluftssport**
- **3. 1945-ca. 1980 den terapeutiske fase – de store hospitalsbyggerier . Idræt et fritidsanliggende**
- **4. 1980 og frem "*New Public Health*". Focus på forebyggelse og sundhedsfremme – idræt som fysisk aktivitet**

Bekymringen for befolkningskvaliteten

- WHO's anden fase ca. 1870-1940
- Urbanisering, byplanlægning, hygiejne og idræt
- Social-darwinistiske overvejelser "Survival of the fittest", degeneration og racehygiejne. Lægen og socialreformatoren Axel Hertel (1840-1911), svækkede unge var dårligt udrustede i *kampen for tilværelsen*.
- Gymnastikkommission og legemsøvelser i skolen og i 1909 som et universitetsfag
- Sundhedsagitation I.P. Müller og Carl Ottosen
Sundhedsbladet – idræt som en aktivitetsstrategi
- Projekt husmoder
- Opsamlingen på *Den store Sundhedsudstilling* i 1939

Folkesundhedens terapeutiske fase

- Ca. 1945-1980 – et intermezzo
- Velfærd og kulturelt overflod
- Arbejdstidsnedsættelser og fritidssamfund
- Idrætskultur som fritidsaktivitet
- Bedre boligstandard løser de hygiejniske problemer
- Mastodontospitaler skal gøre syge raske
- Vellevned og stress – et nyt sygdomsmønster, livsstilssygdomme, hjerte- og karsygdomme
- Nyt kønsrollemønster, husmoderens afvikling
- De forebyggelsesmæssige funktioner en offentlig sag, også om folk er sunde og raske – udgiftsekspllosion

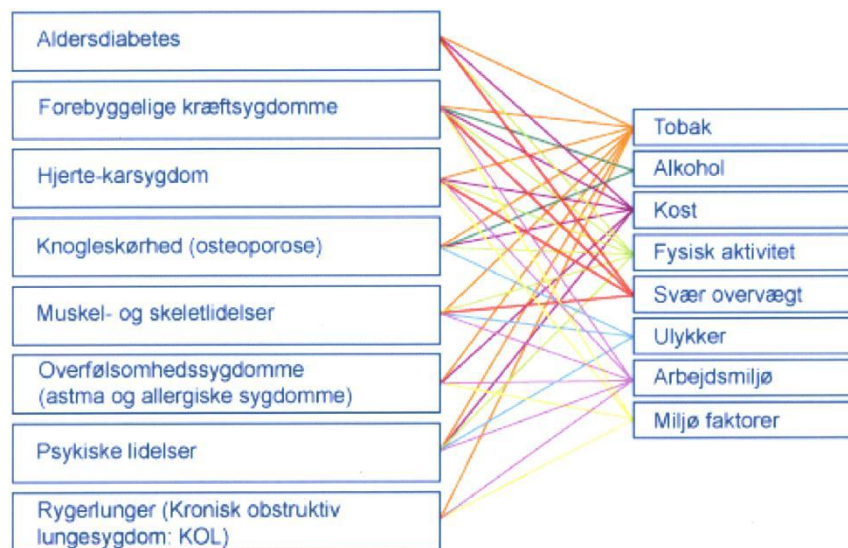

New Public Health og idræt

- Ca. 1980-? Ændret idrætsbillede, jogging
- Idrætsforskning med såkaldte idrætssvage grupper, arbejdsløse, ældre – interventions-projekter
- 1991 Idræts uddannelsen i Odense "Idræt og Sundhed"
- 1992 Fra medicin til Sundhedsvidenskabelige Fakulteter
- 1989 Forebyggelsesprogrammet
- 1999 Folkesundhedsprogrammet, kost og motion
- 2002 Sund hele livet, foreningsidrætten knyttes til sundhedspolitikken – fysisk aktivitet som forebyggelse
- 2009 *Idræt for alle* samt Forebyggelseskommissionen:
Vi kan leve længere og sundere

Fysisk aktivitet i en forebyggelsessammenhæng

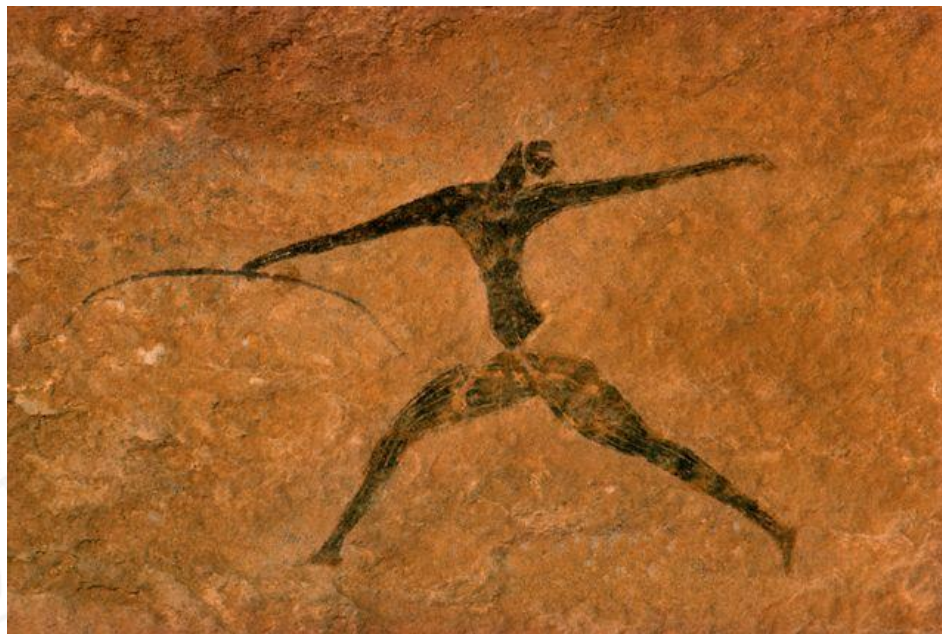
Sund hele livet

-de nationale mål og strategier for folkesundheden 2002-10

Indenrigs- og
Sundhedsministeriet

En ny dagsorden: Kropskultur, fysis aktivitet, idræt? Hvad betyder folkesundhedstilgangen?

Sport – Bevægelse og konkurrenceidræt

Kultur eller forretning – Sund kropskultur?

Motion – Bevægelse og kropskultur

Udgangsbøn

- I det 21. århundrede ses idræt og motion samfundspolitisk som en del af sundhedspolitikken
- Sporten eller konkurrenceidrætten med dennes elementer af fascination, æstetik, oplevelse og underholdning opfattes stadig som et kulturpolitisk område

